

Kylmyys on Suomen luonnon vaarallisin mörkö. Ei tarvitse edes pudota heikkoihin jäihin tai joutua ennätyspakkasten kouriin, vaan jo paikalleen pysäyttävä haaveri voi johtaa hypotermiaan.

JOUNI LAAKSONEN

Näin teet hätätulet

■ Puukko, kirves ja vedenpitävästi pakatut tulitikut tai sytytin kuuluvat eränkävijän vakiovarusteisiin aina. Tulien tekeminen on ehdottoman tärkeä erätaito.

Tulenteko ei ole jokamiehen oikeus, vaan siihen tarvitaan maanomistajan lupa. Hätä ei kuitenkaan lue lakia.

Mikä sitten on hätätilanne?

Yksi hyvä määritelmä on se, että hätä on ongelmatilanne, jota ei olisi voinut ennakoita. Esim. vakava eksyminen, sairaskohtaus, paha varusterikko tai tapaturma ovat selkeitä hätätilanteita, joissa ainakin talvella yleensä tarvitaan tulen lämpöä.

Se, että repussa on paketti makaraa ja alkaa hiukkoa, ei oikeuta nuotion tekoon maastossa.

Erilaisia tulia

Asun nykyään puulämmitteisessä talossa. Teen talviaikaan ainakin kahdet, usein neljät tulet joka päivä. Tulenteko on helppoa kodin lämmössä ja suojassa, mutta retkiolosuhteissa se on monesti paljon vaativampaa.

Autiotuvalla tuli syttyy yhtä näppärästi kuin kotona tai kesämökillä. Enemmän sään armoilla ollaan kiintolaavulla tai huolletulla tulipaikalla, mutta puuvajan kuivat puut syttyvät kyllä, kun malt-

taa pilkkoo pieniä tikkuja sytykkeiksi ja veistää kiehisiä tai lastuja.

Tulenteko maapuista on jo selvästi haastavampaa. Onneksi siellä, missä apu on kauimpana, tulenteo maapuista on yleensä helpointa.

Jos uppoaa polviaan myöten jäiseen veteen kaukana maanteistä ja metsäautoteistä, ympärillä on varmastikin vanhaa metsää. Laaja puuton tunturimaa, kuten Käsi-varren erämaa, muodostaa tähän poikkeuksen.

Vanhasta metsästä löytyy kuivaa kelohonkaa, kuusen kuivia alaoskia ja koivun tuohta lähes mis-

tä vain pienellä haeskelulla.

Jos taas haaveri sattuu talousmetsässä, lähin tie eli apu ei ole valtaisan kaukana. Kännykkäkin löytää usein kenttää.

Talouksmetsässä tulenteke voi olla joko helppoa tai hankalaa. Jos metsässä on sopivan kuivia hakkuutähteitä, tuohenkäppyröiden ja tulipiuiden kerääminen on helppoa.

Toisinaan talouksmetsässä ei ole juuri lainkaan maapuuta ja männynkin ovat kymmeneen metriin oksattomia. Silloin kantojen joukosta kannattaa potkia esiin tervaksisia yksilöitä. Tervaskannossa on kova ydin ja halkaistu tervaskappale tuoksuu vahvasti.

Mäntyrajan pohjoispuolella Enontekiön ja Utsjoen tunturi-alueilla ja ulkosaariston havupuuttomilla luodoilla tulenteke on kaikkein vaikeinta. Tuoreesta koiuvusta kuitenkin saa nuotion, kun osaa.

Hätätilanteessa paniikki ja paha keli tuovat paljon lisää vaikeusasetta sytyttämiseen. Siksi tulentekeä muistakin kuin rutikuivista haloista pitää harjoitella säännöllisesti kätevien retkikeitintenkin aikakaudella.

Kokeile huolletulla tulipaikalla, kuinka tuli syttyy sateessa kastuneista puista. Märänkin pöllin sisältä löytyy kuivaa. Entä miten tuli syttyy sateessa tai tuulisella säällä?

Tulet maapuista

Olet lähtenyt päiväretkelle hotellilta. Tuli hiihdettyä aika kauas ja lumimyräkkä yllätti. Latu katosi ja olet metsän keskellä täysin eksyksissä. Tiedät, että kun et palaa illan tullen, vaimo huolestuu hotellilla ja hälyttää viranomaiset.

Pysähdy odottamaan apua ja tee nuotio lämmikkeeksi. Nuotio myös näkyy lämpökameraan kilometrien päähän.

Etsiydy ensin tuulensuojaan, jossa tuli syttyy helpommin. Tuullessa on muutenkin kylmä. Kerää sytykkeitä. Märällä säällä voit laittaa sytykkeet paidan alle kuivumaan siksi aikaa, kun valmisteleet nuotiota.

Kerää mahdollisimman kuivia polttopuita. Kelo eli pystyyn kuivunut mänty on parasta mahdollista polttopuuta (huvinuotioihin kelo ei pidä käyttää!). Kaatuneen kelon tai kuusen oksat ja juurakonhaarat ovat helppoa riistaa, puun runko on jo työläämpi suupala retkivarusteilla pilkottavaksi. Myös isot maahan pudonneet männynoksat ovat usein kuivia. Suolla törröttävä kuivunut män-

Tuohi ja tervas ovat loistavia luonnonsytykkeitä. Tuulella tuohi on parempi alkusytyke, sateella taas tervas. Polttopuuristikon sytykkeitä ympärille voi tehdä yhtä hyvin ennen tai jälkeen sytytyksen.

nyriuku on helppo nostaa kokonaisena irti hangesta, kuivunut kuusi puolestaan ei irtoa ilman sahaa tai kirvestä.

Talvella kaiva tai polje lumeen kuoppa. Sulan maan aikaan poista humusmaakerros.

Kerää ja pilko polttopuita ker-

ralla riittävästi koko pysähdyksen ajaksi. Kun nuotio lämmittää ja raukaisee, on vaikea lähteä etsimään ja pilkkomaan lisää puuta.

Lado pohjalle pediksi järeitä oksan-, rangan- tai kelonkappaleita. Puupeti hidastaa nuotion vajoamista lumeen, eristää sytykkeet lu-

mesta tai märestä maasta sekä toimii hehkupintana. On tärkeää, että sytykkeitä alla on kuivaa puuta, joka alkaa lämmitä ja hehkua sytyttämisen aikana.

Asettele sytykkeet pedin päälle. Hyviä alkusytykkeitä ovat ohut koiuvun tuohi, tervaskappale ja kuivasta havupuusta veistetyt kiehiiset. Sytytystä voi jatkaa esimerkiksi tervaskappaleella, kuusen tai katajan tai tarpeen tullen männynkin kuivilla alaoksilla. Kuiva ala-osa rapsahtaa poikki, elävä oksa on sitkeä. Tärkeintä on sytykkeitä laatu ja riittävä määrä.

Kokoa sytykkeitä ympärille vähän paksummista pilkkeistä tai kuivista oksista ristikko, kolmio tai viuhka. Kuivat, tarpeeksi pienet puut ja sopiva ilmavuus ovat tärkeämpiä kuin nuotion muoto.

Sytytä nuotio ja odota. Suojaa tarvittaessa tuulelta vartalollasi. Jos syttyminen on vaisua, mutta puupinnoissa on punaista hehkua, puhalla kituviin liekkeihin. Aivan liekkien läheltä puhallettu pitkä ja tasainen puhallus hulmauttaa tulen voimiinsa.

Jos tuli kuitenkin sammuu, aloita alusta. Poista osin palaneet sytykkeet pediltä ja kerää reilusti enemmän sytykkeitä ja pieniksi pilkottuja kuivia puuta.

Kun sytykkeet palavat hyvin, lisää aluksi ohuehkoja ja hetken

1 Kaada yksi tai muutama tunturikoivu. Tee rungon palasista peti. Sen päälle runsaasti petipuista revittyä tuohia sytykkeeksi ja tuohien päälle iso kimppu ohuinta mahdollista oksaa latvapää tuuleen päin.

2 Sytytä tuohet. Aluksi syntyy paljon savua, mutta odota oksien syttymistä.

3 Kun ohuet oksat ovat syttyneet, lisää puuta toiseksi ohuimpien oksien pinosta. Hetken päästä voit jo kasvattaa ristikon korkeutta. Ylimmät oksat sulavat ja kuivuvat suhisten, alemmat palavat.

päästä paksumpia puunkappaleita. Asettele puut edelleen ilmastavasti ja käytä vieläkin vain kuivaa havupuuta.

Kun tuli palaa vahvasti, voi nuotioon työntää puuta huolettomammin. Mitä paksumpi puu, sitä kauemmin se palaa. Kun käyttää vain kuivaa puuta, ei juuri ole riskiä nuotien sammumisesta. Kun tuli on tehty hätätilanteessa, ei puita säästellä. Iso nuotio lämmitää ja valaisee, eikä sammu vahingossa.

Älä istu tai makaa kylmällä ja märällä maalla tai lumella nuotien ympärillä, vaan käytä makuualustoja.

Tulet tuoreesta koivusta

Nyt ollaan talvivaelluksella tunturissa, esimerkiksi Käsvärren erämaa-alueella Enontekiöllä tai keskellä Kaldoaivia. Kaadut alamäessä ja suksi menee poikki. Korjaaminen vaatii näpertämistä ilman hanskoja. Pakkasta on sen verran,

ohutta tuohta, pari täyttä kouralista. On tärkeää, että sytykettä on paljon.

Kaiva tai polje lumeen kuoppa ja tee sen pohjalle paksuista puista peti. Aseta pedin päälle neljä ranteenvahvuista puuta ristikkoon: alemmat kaksi tuulensuuntaisesti ja ylempät kaksi poikittain.

Laita ristikon keskelle tuohet ja ohuimpien oksien kimppu tiiviinä nippuna. Oksien latvat tuuleen päin. Sytytä tuohet. Jäinen tuohi voi vaatia useammankin tulitikut, mutta kyllä se lopulta syttyy. Savua syntyy paljon, odota.

Kun ohuet oksat ovat syttyneet, lisää samansuuntaisesti seuraavaksi ohuimpia oksia sulamaan ja kuivumaan nuotien päälle. Hiljalleen tuli voimistuu ja puiden vahvuutta voi kasvattaa. Kun tuli palaa kunnolla, lada puita ristikkoksi.

Lopulta nuotiossa palaa jäinen tunturikoivun runkokin. Ylimmät puut sulavat, keskimmaiset kuivu-

Lopulta nuotiossa palavat järeimmätkin oksan tai rungon kappaleet.

että tulet on pakko tehdä.

Kaada muutama tunturikoivu ja hankkiudu laaksoainanteeseen tuulensuojaan tai kaiva lumeen suojapaikka.

Katko kirveellä tai sahalla koivut noin 30–40 cm pätkiksi neljään erivahvuiseen kasaan: ohuimmat oksankärjet, pikkurillin paksuiset oksanpätkät, peukalonvahvuiset oksat sekä tätä paksummat oksat ja rungonpätkät.

Irrota puukolla rungoista paljon

vat ja alimmat palavat. Koivutuli suhisee koko ajan.

Edellä oleva koivutulien ohje on melko suoraan Mika Kalakosken kirjasta Ulkoilijan talviturvallisuus ja lumimajoitteet. Kuten Kalakoski toteaa, kun osaa tehdä tulet tuoreesta koivusta, on selviytymisen alalla jo aika tekijä.

Kirjallisuutta: Mika Kalakoski: Ulkoilijan talviturvallisuus ja lumimajoitteet, Ajatus Kirjat 1997.

kuvakulma.fi

Teetä nyt digikuvistasi AIDOT VALOKUVAT!

UUTUUS!

Iso digikoko
11 x 15 cm*
vain
0,25 €/kpl!

Nyt voit teettää digikuvistasi laadukkaat valokuvat internetissä. Yhtyneiden Kuvalehtien kehityspalvelu Kuvakulma on erittäin helppokäyttöinen. Siirrä vain valitsemasi digikuvat tietokoneeltasi Kuvakulmaan, valitse kuvakoon ja -määrän, ja saat aidot valokuvat muutamassa päivässä kotiisi.

Ensimmäisen käyttökerran jälkeen Kuvakulma muistaa sinut ja kehityspalvelun käyttö on entistäkin vaivattomampaa.

Löydät Kuvakulman osoitteesta www.kuvakulma.fi

Hinnasto

10-kuva	0,23 € / kpl	20-kuva	0,99 € / kpl
11-kuva	0,25 € / kpl	30-kuva	9,95 € / kpl
13-kuva	0,49 € / kpl	50-kuva	14,95 € / kpl

Postikulut ovat lähetyksen koosta riippumatta vain 1,95 euroa.

*Kuvan korkeus on aina valitsemasi mukainen, mutta leveys riippuu siitä, miten olet rajannut kuvasi. Suurin mahdollinen vedoskoko on 50 x 70 cm.

Kuvakulma.fi on Yhtyneet Kuvalehdet Oy:n tuotemerkki. Kuvat valmistaa Kuvaverkko Oy Kodak Professional-paperille.

YHTYNEET KUVALEHDET OY

www.kuvakulma.fi